

## **Reactie op de gestelde vragen tijdens de sessie met (demissionair) minister Hermans van 8 september j.l.**

1. Moet men in Borssele nog steeds bang zijn dat er twee grote nieuwe kerncentrales naast het dorp gaan verrijzen, of wordt het toch minder realistisch door ruimtegebrek?  
Het onderzoek naar de verschillende locaties is in volle gang. Er kan nu nog niet voorruit gelopen worden op de uitkomsten van deze onderzoeken. Voor alle locaties verwacht het kabinet complexiteiten aan te treffen op het gebied van bijvoorbeeld techniek of milieuaspecten.
2. Ik zou de minister graag willen vragen of zij (of ministerie/kabinet) openstaat voor het onderzoeken van de mogelijkheid tot de bouw van SMR's in plaats van de voorgenomen grote kC's, juist nu er zoveel signalen zijn dat ruimtegebrek, koelwater en de huisvesting van vele duizenden arbeiders tot mogelijk onoverkomelijke uitdagingen leidt en het draagvlak voor SMR's aanzienlijk groter lijkt?  
Deze procedure gaat over de bouw van twee grote reactoren. Daarnaast kijken we ook naar kleine modulaire kerncentrales (Small Modular Reactors, SMR's). Op dit moment wordt een SMR-strategie opgesteld waarin we ons voorbereiden op de mogelijke realisatie van SMR's in Nederland. Het doel van deze strategie is om de mogelijke potentie van SMR's voor Nederland in kaart te brengen. Deze SMR-strategie wordt nog dit najaar verwacht.
3. De bouw van 2 nieuwe kerncentrales is onderdeel van het beleid om de opwarming van de aarde te beperken tot 2 graden celsius. Hoe groot is de kans dat Nederland gaat voldoen aan de internationale verplichtingen?  
Het doel om de mondiale temperatuurstijging te beperken tot 2 graden en te streven naar 1,5 graden is vastgelegd in het Parijsakkoord. Nederland draagt in EU-verband bij aan het halen van dat doel. Door de kerncentrales wordt fossiele energie als kolen en gas bij elektriciteitsproductie vervangen door CO2-vrije energie en draagt deze optie dus bij om het doel te halen.
4. Fijn dat onze Borselse Voorwaarden toch regelmatig terug komen in de media! Is er al iets meer bekend hoe onze voorwaarden worden gezien vanuit de politiek? Wordt het gezien als een advies waar overheen gestapt kan worden of als voorwaarden waaraan invulling moet worden gegeven?  
Het is belangrijk dat deze voorwaarden zijn geformuleerd door de inwoners van Borsele en Zeeland. Wij, het ministerie van KGG, nemen deze voorwaarden heel serieus. Vorig jaar heeft de minister van KGG een intentieverklaring ondertekend met de provincie Zeeland en de gemeenten Borsele, Vlissingen en Terneuzen waarin we dit ook met elkaar hebben afgesproken. Volgend jaar gebruiken we de input uit deze participatietrajecten om een Rijk-Regiopakket op te stellen met de gemeenten en provincie. Hierin hanteren we ook een aantal uitgangspunten. Het moet proportioneel zijn, het moet passen in het Nederlandse energiesysteem, het moet juridisch haalbaar zijn en het moet overeenkomstig de wettelijke normeringen zijn.

5. Is er al eens nagedacht over de plaatsing van thoriumcentrales i.p.v. de traditionele kerncentrales?

Om de klimaatdoelstellingen te halen, wil het kabinet de komende jaren een mix van (schone) energiebronnen gebruiken om aan de energiebehoefte te voldoen. Kernenergie is daarmee een aanvulling op wind en zon, die in de toekomst de meeste elektriciteit in Nederland zullen opwekken. Het is nadrukkelijk niet zo dat de ene energiebron de ander belemmert of beconcurrereert. Gezien de urgentie van het klimaatprobleem heeft Nederland niet de luxe om bepaalde CO2-neutrale energiebronnen uit te sluiten. Thoriumreactors zijn nog volop in ontwikkeling en zijn daarom nu nog geen optie.

6. Hoe wordt ervoor gezorgd dat er bij de bouw van nieuwe kerncentrales in Borsele geen nieuwe hoogspanningsmasten of koeltorens in het landschap komen, dat het strand toegankelijk blijft tijdens de bouw, en dat er voldoende huisvesting komt voor de vele werknemers zodat het kleine dorp Borsele niet overbelast raakt?

Deze vragen worden deels onderzocht in de projectprocedure, deels zal hierover pas duidelijk komen tijdens het ontwerpproces en bijbehorende vergunningverlening. Voor een keuze tussen de locaties doet KGG onderzoek naar techniek, milieu, omgeving, toekomstvastheid en kosten. Hieronder valt onderzoek naar stikstof, huisvesting en sociaaleconomische effecten. Het kabinet zal met de betreffende gemeente en provincie waar de centrale komt een Rijk-Regiopakket opstellen dat de nadelen zoals u noemt zoveel mogelijk beperkt en daarnaast ook kansen benut voor de regio. Uw zorgen hierover zijn gehoord, maar een definitief antwoord kan hier nu nog niet op worden gegeven. Zoals ook verwoord in de reactie op de Voorwaarden vanuit het ministerie van KGG [Eerste inhoudelijke reactie op de Borselse en Provinciale voorwaarden | Kernenergie in Nederland](#).

7. Waarom wil de minister nog steeds kerncentrales laten bouwen ondanks alle negatieve adviezen hierover en de te hoge kosten t.o.v. van zonne- en windenergie wat uiteindelijk een te hoge energieprijis voor de consumenten betekent zoals blijkt uit diverse voorbeelden uit het buitenland?

TNO voert op dit moment een verdiepingsstudie uit waarin de systeemkosten van het energiesysteem worden vergeleken tussen een scenario zonder kerncentrales en scenario's met 2 en 4 kerncentrales. In deze studie wordt daarbij gekeken waar er in het systeem sprake is van systeembaten van kernenergie, onder andere met betrekking tot de flexibiliteitsbehoefte, interconnectie, importafhankelijkheid en leveringszekerheid. Concreet kijkt TNO bijvoorbeeld naar de impact die de invoering van kerncentrales in het energiesysteem heeft op de hoeveelheid benodigde waterstofproductie en -opslag (flexibiliteitsbehoefte) en de kosten die hiermee gemoeid zijn. Investeren in kernenergie kan dus leiden tot verminderde investeringen ergens anders in het energiesysteem. Deze resultaten worden binnenkort verwacht.

8. Hoe kijkt de minister naar de kwetsbare calamiteitenroutes (o.a. A58 Vlaketunnel) in combinatie met een mogelijke grote calamiteit met bijvoorbeeld de kerncentrale? Wat kan hier concreet aan gedaan worden?

Deze vragen worden deels onderzocht in de projectprocedure, deels zal hierover pas

duidelijk komen tijdens het ontwerp van de kerncentrale. In de verkenningsfase wordt in de planMER voor alle locaties vergelijkend onderzoek gedaan of er knelpunten bestaan vanuit het oogpunt van crisisbeheersing en of hier maatregelen voor denkbaar zijn. Hierbij wordt met name gekeken naar uitvalswegen bij evacuaties. Uitwerking van mogelijke maatregelen en inzicht in de haalbaarheid daarvan wordt pas in detail uitgezocht na de keuze voor een locatie. Een kerncentrale moet voldoen aan strenge veiligheidseisen. De ANVS is onafhankelijk vergunningverlener en toezichthouder.

9. Helaas kan ik er niet bij zijn, maar wel een dringende vraag: Door de nieuwe hoogspanningsmasten die geplaatst zijn aan de randen van de gemeente Borsele is het landschap dusdanig veranderd, dat hierdoor een stuk van de omgeving als verminkt wordt ervaren. Kan hier door ervaren landschapsdeskundigen naar gekeken worden zodat die ellenlange palenrijen hier en daar visueel doorbroken kunnen worden zodat het landschap toch nog wat opknapt?  
Op dit moment wordt gekeken naar de ruimtelijke optelsom van alle (rijks)projecten, in relatie tot leefkwaliteit en de ontwikkeling van de haven. Het ministerie van KGG vanuit haar rol als bevoegd gezag is daarover in gesprek met de provincie Zeeland, de gemeenten Borsele, Terneuzen en Vlissingen en North Sea Port. Op basis daarvan kan door de provincie, samen met relevante ministeries, gemeenten en andere belanghebbenden, een gemeenteverstijgende visie op het landschap worden opgesteld. Daarbij zal niet alleen gekeken worden naar de toekomstige, maar ook naar de huidige situatie.
10. Hoe staat het met de onderlinge afstemming van alle grote infrastructurele werken in Zeeland?  
Regionaal en lokaal spelen meer ontwikkelingen dan alleen kernenergie. Denk bijvoorbeeld aan andere energieprojecten zoals waterstof, aanlanding wind op zee of extra hoogspanningsverbindingen. Voor inwoners en andere betrokkenen kan dit met de ontwikkelingen rondom kernenergie samenhangen, vooral vanwege de ruimtelijke impact in hun directe omgeving. In de participatie, procedures en communicatie wordt hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden. Voor Zeeland is er een overzichtskaart die de ruimtelijke samenhang toont tussen alle energieprojecten: [Overzichtskaart Nationale Energieprojecten Zeeland | Kernenergie in Nederland](#). Bij de informatie die zal worden opgesteld in het kader van de Integrale Effectenanalyse (IEA) zal ook worden beschreven welke andere ontwikkelingen in het gebied geraakt zouden kunnen worden door het besluit over de locatie van de twee kerncentrales. Er wordt een integraal beeld ontwikkeld op basis waarvan de minister van KGG besluiten neemt per project.
11. Jongeren, starters krijgen bij de bouw van een kerncentrale minder kans op een woning vanwege de vele arbeiders die nodig zijn voor de bouw. Hoe gaat u ervoor zorgen dat jongeren/starters toch kans krijgen op woning?  
Momenteel wordt nog doormiddel van ervaringscijfers van andere grootschalige internationale projecten onderzocht hoeveel tijdelijke arbeidskrachten nodig zijn, wat de impact is op wonen, economie, werkgelegenheid, zorg, onderwijs en het sociaalmaatschappelijk klimaat en of de tijdelijke arbeidskrachten te huisvesten zijn in een

regio. De uitkomsten worden meegenomen in de in de keuze voor de locatie. Het is een belangrijk thema waar we zeker samen met de gemeenten en provincie naar gaan kijken. Ook hierover zullen we afspraken maken in het Rijk-regiopakket.

12. Minister, een cruciale voorwaarde voor de gemeenschap in Borsele is dat de komst van nieuwe kerncentrales onze brede welvaart versterkt. Dat gaat verder dan alleen economische kansen. De bouw brengt een enorme toestroom van arbeidskrachten met zich mee, en inwoners maken zich nu al grote zorgen over de toenemende druk op onze voorzieningen, zoals de huisartsenzorg, woningen, scholen en de infrastructuur. Welke concrete, vooraf vastgelegde garanties en investeringen gaat het Rijk doen om te zorgen dat onze lokale gemeenschap deze groei niet alleen aankan, maar er ook aantoonbaar op vooruitgaat?

De nieuwbouw van twee kerncentrales zal een langjarige impact hebben op de regio en kan tegelijkertijd kansen bieden voor de toekomst van de regio. In het kader van het locatieonderzoek (Integrale Effectanalyse) kijken we naar de impact van arbeiders op de huisvesting en maatschappelijke voorzieningen. We streven daarbij naar een pakket van maatregelen voor de regio waarin de kerncentrales gebouwd worden, het Rijk-Regiopakket. Dit gaat uit van het (zoveel mogelijk) beperken van de mogelijke negatieve gevolgen van de realisatie van kerncentrales en tegelijkertijd speelt het in op de gezamenlijke kansen en belangen voor de toekomst van de regio. Hierdoor ontstaat een win-win situatie voor zowel Nederland als voor de regio. De toegankelijkheid van zorg en onderwijs zijn belangrijke thema's voor het Rijk-Regiopakket. Garanties kunnen op dit moment nog niet gegeven worden.

13. Als het kabinet na het doorlopen van de projectprocedure een keuze heeft tussen geschikte locaties, zal het de voorkeur geven aan een locatie in Zeeland. Op basis van welke overwegingen doet het kabinet deze uitspraak? Houdt dit ook in dat u voor Zeeland kiest als er ook betere scorende locaties zijn?

In de locatieprocedure worden zeven locaties onderzocht. Indien uit de onderzoeken meerdere geschikte locaties komen, heeft het kabinet aangegeven dat het dan een voorkeur zal hebben voor een locatie in Zeeland. De redenen hiervoor zijn dat er in het gebied al veel nucleaire expertise te vinden is. Ook is er een constructieve samenwerking met de Zeeuwse overheden tot stand gebracht, waarin we kansen zien om met de bouw van de kerncentrales bij te dragen aan de economische ontwikkeling van de regio. Dit hebben we ook met elkaar bevestigd in de intentieverklaring die vorig jaar door alle partijen ondertekend is. Het kabinet kan nu nog niet vooruitlopen op de uitkomsten van deze onderzoeken. Voor alle locaties verwacht het kabinet complexiteiten aan te treffen op het gebied van bijvoorbeeld techniek of stikstof.

14. In Borsele is te weinig ruimte, dat is al langer bekend, waarom geen vooronderzoek, dat scheelt tijd, geld en onrust. Hoe wil kabinet daadkrachtig en betrouwbaar optreden? Het locatieonderzoek vindt gelijkwaardig plaats tussen alle locaties. Dat is nodig om tot een juridische houdbaar besluit te komen. Voor de locatie Borssele is door de technische haalbaarheidsstudies al meer technische informatie beschikbaar dan voor de andere

locaties. De lessen uit deze studies benutten we nu voor het onderzoek naar de andere locaties zodat een gelijkwaardig beeld ontstaat over alle locaties.

15. Den Haag heeft de indruk gewekt de opgestelde Borselse voorwaarden te streng te vinden. Speelt dat een rol bij het afwegen van de definitieve locatie (en eventuele keus voor Zeeuws Vlaanderen)?

De voorwaarden spelen niet mee bij de afweging van de definitieve locatie. In het locatieonderzoek wordt naast milieueffecten, de technische haalbaarheid, de kosten van de locaties, de toekomstvastheid en ook naar de omgeving. Met betrekking tot de omgeving wordt inzichtelijk gemaakt hoe er maatschappelijk aangekeken wordt tegen de eventuele komst van kerncentrales en welke kansen en bedreigingen die met zich meebrengt. Uiteindelijk vindt een brede afweging plaats op basis van onderzochte effecten.

16. Waarom mogen energiebedrijven terugleverkosten rekenen, maar via Zonneplan worden er geen gerekend? En waarom krijgen de burgers er geen vergoeding meer voor hun opgewekte stroom?

Energieleveranciers maken kosten voor de stroom die teruggeleverd wordt door huishoudens met zonnepanelen. Energieleveranciers mogen deze kosten in rekening brengen bij klanten met zonnepanelen. Zonneplan biedt dynamische energiecontracten. Dynamische energiecontracten brengen meestal geen terugleverkosten in rekening. Dynamische energiecontracten volgen de energie uur-prijzen, op die uurprijs is de terugleververgoeding gebaseerd. Het beste wat zonnepaneel-eigenaren kunnen doen is het zelf consumeren van de opgewekte stroom. Hierdoor besparen mensen veel geld doordat je minder energie inkoopt. Milieu Centraal heeft goede tips op hun website hoe zonnepaneel-eigenaren meer zonnestroom zelf kunnen consumeren.

17. Ik heb een B&B in het oude gemeentehuis op de markt van het mooie en historische Biervliet. Graag wil ik de minister een overnachting in mijn B&B aanbieden om de rust en ruimte in Biervliet en Paulinapolder te ervaren zoals onze gasten dat ook doen. Van dit aanbod is met genoegen kennisgenomen.

18. De bouw van de kerncentrales in Zeeuws Vlaanderen zou, in mijn opinie, in alle opzichten een boost geven aan de Zeeuws Vlaamse economie en leefbaarheid en ook mogelijk de Belgische grensstreek. Gaat, als de keuze op Zeeuws Vlaanderen zou vallen, er ook een samenwerking komen met België zoals de bouw van de nieuwe midden sluis in Terneuzen of blijft het een uniek Nederlands project?

De Nederlandse overheid is de initiatiefnemer van dit project. Om Nederland voor te bereiden op de bouw, exploitatie en integratie van kernenergie binnen het nationale energiesysteem, is uiteraard ook internationale samenwerking van belang. Andere landen, zowel binnen als buiten Europa, hebben al waardevolle ervaring opgedaan met het opschalen van kernenergie. Door samen te werken met deze landen, kunnen we leren van hun aanpak en verkennen waar we elkaar kunnen versterken. Daarom zoeken we actief aansluiting bij internationale ontwikkelingen, onder andere via samenwerkingen tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijven. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld het

jaarlijkse Nederlands-Belgische nucleaire congres.

19. Hoe zorgen u, uw opvolger en de ambtenaren van het Ministerie van Klimaat en groene groei ervoor dat de direct betrokkenen, bewoners en bedrijven die werken en wonen waar nu de zoeklocaties zijn, bij doorgang van de plannen, vlot, ruimhartig en volledig vergoed worden, en verder kunnen leven en werken op een locatie die voldoet aan hun verwachtingen? Welke garanties kunnen zij verwachten? Zonder loze beloftes te doen. Zie marinierskazerne in Zeeland e.d.

Zolang de onderzoeken naar locaties nog lopen is het te vroeg om garanties te geven. Omgevingsmanagers vanuit het ministerie zijn al vanaf het moment dat het locatieonderzoek is gestart in gesprek met grondeigenaren en -gebruikers. We nemen de zorgen van grondeigenaren en -gebruikers zeer serieus. Het type afspraak dat nodig is, is afhankelijk van de grondgebruiks- en grondeigendomsituatie en verschilt dus tussen de gebieden en locaties. Richting de ontwerp-voorkeursbeslissing zullen we de gesprekken met grondeigenaren en -gebruikers intensiveren en specifieke situaties per bedrijf in beeld brengen met mogelijke en passende oplossingen.

20. Wat soort Zeeland gun je mij in 2050? Wanneer zou je zelf naar Zeeland verhuizen?

Ik gun iedereen een Zeeland waarin het fijn wonen, werken en recreëren is. Waarin mensen kunnen genieten van de rust en ruimte, maar ook van de kansen die Zeeland biedt rond de verduurzaming van de industrie en energievoorziening.

21. Hoe kan de minister garanderen dat de effecten op de natuur en landschap goed in beeld komen (binnen en buitendijks, binnen en buiten NNZ) en kan de minister garanderen dat er ruimhartig én voortijdig gecompenseerd wordt gezien de huidige staat van de natuur en landschap in Zeeland?

Deze vragen worden deels onderzocht in de projectprocedure, deels zal hierover pas duidelijk komen tijdens het ontwerpproces en bijbehorende vergunningverlening. Voor een keuze tussen de locaties doet KGG onderzoek naar techniek, milieu, omgeving, toekomstvastheid en kosten. Hieronder valt onderzoek naar stikstof, huisvesting en sociaaleconomische effecten. De zorgen hierover zijn gehoord, maar een definitief antwoord kan hier nu nog niet op worden gegeven. Zoals ook verwoord in de reactie op de Voorwaarden vanuit het ministerie [Eerste inhoudelijke reactie op de Borselse en Provinciale voorwaarden | Kernenergie in Nederland](#).

22. Hoe denkt u de leefbaarheid, gezondheid en de waarde van de woningen te waarborgen voor de inwoners van en rondom Biervliet?

Voor alle locaties geldt dat we nog niet precies weten wat de effecten gaan zijn. Sommige internationale voorbeelden laten bijvoorbeeld zien dat de waarde van woningen ook kunnen stijgen in de regio. Het kabinet vindt het belangrijk om oplossingen voor dit soort thema's samen te onderzoeken met de gemeente en provincie maar ook met de inwoners door middel van deze participatietrajecten. Zo kunnen we hier in het Rijk-Regiopakket afspraken over maken met elkaar.

23. Hoe denkt de minister de bouw van de 2 kerncentrales in te passen in de stikstof en CO2 eisen en de gevolgen voor de regio m.b.t. woningbouw en industrie.  
Deze vragen worden deels onderzocht in de projectprocedure, deels zal hierover pas duidelijk komen tijdens het ontwerpproces en bijbehorende vergunningverlening. Voor een keuze tussen de locaties doet KGG onderzoek naar techniek, milieu, omgeving, toekomstvastheid en kosten. Hieronder valt onderzoek naar stikstof, huisvesting en sociaaleconomische effecten. De zorgen hierover zijn gehoord, maar een definitief antwoord kan hier nu nog niet op worden gegeven. Zoals ook verwoord in de reactie op de [Voorwaarden vanuit het ministerie Eerste inhoudelijke reactie op de Borselse en Provinciale voorwaarden | Kernenergie in Nederland](#).
24. Waarom bouwen we kerncentrales (met belastingcenten) terwijl er nu al stroom teveel is? Windmolenparken (particulier gefinancierd) worden uitgesteld, Zonnepanelen worden intussen massaal uitgeschakeld en wij gaan verlieslatende kerncentrales bouwen.  
We gaan in de toekomst steeds meer elektriciteit nodig hebben: om onze woningen te verwarmen, voor transport en ook voor de vergroening van onze industrie. Kernenergie zal een belangrijke aanvulling zijn op zon en wind, omdat kernenergie ook als het niet waait of de zon niet schijnt, nagenoeg CO2-vrije elektriciteit levert. Het klopt dat de kosten per kilowattuur van een kerncentrale hoger zijn dan van een wind- of zonnepark. Hierbij moet echter niet alleen naar de energiebronnen gekeken worden, maar naar het gehele systeem van opwek, transport, opslag en omzetting van energie. Dit geheel noemen we de systeemkosten. TNO voert op dit moment een verdiepingsstudie uit waarin de systeemkosten van het energiesysteem worden vergeleken tussen een scenario zonder kerncentrales en scenario's met 2 en 4 kerncentrales. In deze studie wordt daarbij gekeken waar er in het systeem sprake is van systeembaten van kernenergie, onder andere met betrekking tot de flexibiliteitsbehoefte, interconnectie, importafhankelijkheid en leveringszekerheid. Concreet kijkt TNO bijvoorbeeld naar de impact die de invoeging van kerncentrales in het energiesysteem heeft op de hoeveelheid benodigde waterstofproductie en -opslag (flexibiliteitsbehoefte) en de kosten die hiermee gemoeid zijn. Investeren in kernenergie kan dus leiden tot verminderde investeringen ergens anders in het energiesysteem. Deze resultaten worden binnenkort verwacht.
25. Gezien de huidige economische druk en de cruciale rol van bedrijven zoals Dow en Yara in de regionale economie: hoe zorgt het Rijk ervoor dat de doorlooptijd voor de eventuele bouw van nieuwe kerncentrales niet te lang wordt, waardoor deze bedrijven mogelijk vertrekken voordat er betaalbare, duurzame energie beschikbaar is? En welke tijdelijke maatregelen overweegt u om hun concurrentiepositie te beschermen tot de centrales operationeel zijn?  
Het kabinet heeft de ambitie om zo snel mogelijk de eerste centrale operationeel te hebben. Daarnaast hecht het kabinet waarde aan zorgvuldigheid. Op basis van het onderzoek dat in mei 2025 is gepubliceerd, verwacht het kabinet dat de eerste centrale op zijn vroegst jaren '30 operationeel kan zijn. Voor het oplossen van netcongestie in Zeeuws-Vlaanderen is uitbreiding van netcapaciteit essentieel. Met de aanleg van een nieuwe hoogspanningsverbinding naar Zeeuws-Vlaanderen wordt gewerkt aan een oplossing van

netcongestieproblematiek en zodoende elektrificatie en verduurzaming van de aanwezige industrie. Daarnaast wordt met het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie ingezet op het creëren van de noodzakelijke voorwaarden, waaronder betaalbare en duurzame energie, om de industrie te kunnen verduurzamen en concurrerend te houden.

26. Wat doet uw ministerie om de mensen in de regio (wie tegen het bouwen van een nieuwe kerncentrale zijn) te informeren of voor te lichten over de veiligheid van een moderne kerncentrale?

Het kabinet wil in gesprek met bewoners en belanghebbenden. Daarnaast wil het kabinet dat de bewoners goed geïnformeerd worden, de kans krijgen om mee te denken en mee te praten. Het kabinet heeft daarom op 16 mei 2025 een participatie- en communicatieplan kernenergie gepubliceerd: [Wat is participatie? | Kernenergie in Nederland](#). Daarin staat hoe burgers geïnformeerd worden en op welke manier belanghebbenden betrokken kunnen worden op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau.

27. Een hele simpele vraag: Wie betaald nu eigenlijk die kerncentrales, oftewel waar komen die vele centen vandaan?

Het kabinet kan nog geen conclusies trekken over de financiering van nieuwe kerncentrales. Samen met het ministerie van Financiën wordt in kaart gebracht hoe de nieuwe centrales gefinancierd kunnen worden en welke rol de overheid daarin heeft. De rol van de overheid kan uit verschillende vormen van steun bestaan zoals leningen tijdens de bouw of het geven van prijszekerheid tijdens de operatie. Het kabinet zal daar binnenkort met een brief verdere informatie over geven. Het kabinet heeft uit de resultaten van een eerdere markconsultatie geconcludeerd dat de Nederlandse overheid in ieder geval gedurende de eerste fases van de bouw van de centrales een belangrijk deel van de financiering zal moeten voorzien voor de bouwkosten. Ook in het buitenland zien we dat nucleaire nieuwbouwprojecten niet worden gerealiseerd zonder uitgebreide ondersteuning van de overheid, waaronder financiële steun voor de bouw.

28. Hoe gaat de huisvesting geregeld worden voor de arbeidsmigranten die gedurende 10 jaar zullen verblijven in de omgeving van de te bouwen kerncentrales?

Momenteel wordt door middel van ervaringscijfers van andere grootschalige internationale projecten onderzocht: hoeveel tijdelijke arbeidskrachten nodig zijn, wat de impact is op wonen, economie, werkgelegenheid, zorg, onderwijs en het sociaal-maatschappelijk klimaat, of de tijdelijke arbeidskrachten gehuisvest kunnen worden in een regio. De uitkomsten worden meegenomen in de keuze voor de locatie. Het is een belangrijk thema waar we zeker samen met de gemeenten en provincie naar gaan kijken. Ook hierover zullen we afspraken maken in het Rijk-regiopakket.

29. Kan de minister toelichting geven over hoe om te gaan met de toename van verkeersdruk op de routes Zeeland in- en uit en rondom de bouwterreinen / havengebied.

Deze vragen worden deels onderzocht in de projectprocedure, deels zal hierover pas duidelijk komen tijdens het ontwerpproces en bijbehorende vergunningverlening. Voor een keuze tussen de locaties doet KGG onderzoek naar techniek, milieu, omgeving,

toekomstvastheid en kosten. Hieronder valt onderzoek naar verkeer(sdrukke). De zorgen hierover zijn gehoord, maar een definitief antwoord kan hier nu nog niet op worden gegeven. Zoals ook verwoord in de reactie op de Voorwaarden vanuit het ministerie [Eerste inhoudelijke reactie op de Borselse en Provinciale voorwaarden | Kernenergie in Nederland](#).

30. Hoe kijkt u aan tegen de kansen van toepassing van Small Modular Reactors (SMR's) in Zeeland/Nederland en op welke manieren denkt u in de toekomst het SMR-beleid verder handen en voeten te gaan geven?

Het kabinet wil kansen van grote en kleine kerncentrales benutten waar mogelijk. Voor de grote kerncentrales is er een publieke noodzaak om als overheid een leidende rol te nemen in de financiering en bouw. Terwijl SMR's privaat haalbaar lijken en gericht ingezet kunnen worden tussen een aanbieder en afnemer, waardoor snel initiatieven ontplooit kunnen worden. Denk aan de inzet voor warmte bij procesindustrie. Met de grote kerncentrales zal kernenergie bijdragen aan het nationale energiesysteem, waar private SMRs de mogelijkheid hebben om concreet met afnemers afspraken te maken. Daarom kiest het kabinet ervoor om initiatiefnemer te zijn voor grote kerncentrales, maar laat het kabinet ruimte voor private initiatieven voor SMR's, om de private kansen optimaal te benutten. Het kabinet werkt op dit moment een nationale strategie voor SMR's uit, waarin een aantal richtinggevende keuzes gemaakt zullen worden voor de realisatie van SMR's in Nederland. De strategie kunt u dit najaar nog verwachten.

31. "Wonen is en blijft de komende jaren een belangrijk thema. Het is inmiddels zelfs bestempeld als een crisis, wat het ook hoog op de politieke agenda heeft gebracht. Met de komst van een tweede en derde kerncentrale naar Zeeland verwachten we bovendien een forse extra instroom van zowel tijdelijke als vaste werknemers die zich hier willen vestigen. Onze vraag namens de Zeeuwse corporaties is: hoe zorgen we ervoor dat al deze mensen passende huisvesting kunnen vinden, terwijl de druk op de woningmarkt nu al sterk toeneemt? En vooral: hoe gaat het Rijk samen met de regio zorgen voor een integraal plan om de woningmarkt daadwerkelijk in beweging te krijgen – met duidelijke afspraken over rol, middelen en ruimte voor corporaties, zodat wij kunnen bouwen en investeren waar dat nodig is?"

Momenteel wordt door middel van ervaringscijfers van andere grootschalige internationale projecten onderzocht hoeveel tijdelijke arbeidskrachten nodig zijn, wat de impact is op wonen, economie, werkgelegenheid, zorg, onderwijs en het sociaal-maatschappelijk klimaat, of de tijdelijke arbeidskrachten lijken te passen in een regio. De uitkomsten worden meegenomen in de in de keuze voor de locatie. Het is een belangrijk thema waar we zeker samen met de gemeenten en provincie naar gaan kijken. Ook hierover zullen we afspraken maken in het Rijk-regiopakket.

32. De energietransitie is belangrijk, maar ook onze leefomgeving en in het bijzonder het natuurgebied Westerschelde, het enige open estuarium langs onze kust. Koelwater kan enorme consequenties hebben voor ecosysteem. Hoe weegt u deze belangen onderling als Minister?

Er zitten twee kanten aan. De Westerschelde heeft een bepaalde koelcapaciteit die nodig is

om de kerncentrales veilig te laten draaien. Vervolgens heeft het koelwater een ecologisch effect op planten en dieren in de Westerschelde doordat het warmer is. Het eerste technische deel is onderzocht en daaruit blijkt dat er geen technische aanleiding is om in Borssele of op de andere locaties koeltorens te bouwen, omdat er voldoende koelwater aanwezig is. Het ecologisch onderzoek vindt nu plaats. Als de ecologische effecten de instandhoudingsdoelstellingen van de Westerschelde als Natura2000 gebied belemmeren, kan dit leiden tot een situatie waarin aanvullende koelmaatregelen zoals koeltorens toch noodzakelijk zijn om dat ecologische effect te beperken. Dit is wat we nu onderzoeken.

Op welke wijze kan worden gewaarborgd dat de positie en betekenis van het Zeeuwse kennisecosysteem (mbo-hbo-wo) een duurzame impuls krijgt door de vestiging van nucleaire infrastructuur in de regio?

Op dit moment wordt er gewerkt aan de versterking van de nucleaire kennisbasis en -infrastructuur. Dit gebeurt door te investeren in onderwijs op alle niveaus, onderzoek en innovatie. Er zijn in dat kader al verschillende stappen gezet zoals het oprichten van een Nuclear Academy, die mbo- en hbo-instellingen ondersteund in het opzetten van nucleaire onderwijsmodules (een voorbeeld hiervan is de minor aan Hogeschool Zeeland en het keuzedeel aan mbo-instelling Scalda), het inrichten van leerstoelen en het opzetten van onderzoeks- en innovatieregelingen. Er wordt ook gezamenlijk met hogescholen, regieorgaan SIA en het ministerie van KGG gewerkt aan de versterking van het hbo-onderwijs en onderzoek door het instellen van regionaal ingebedde kennishubs waarin onderwijs en praktijkgericht onderzoek rondom nucleaire onderwerpen worden samengebracht en die verbinding leggen met het mbo- en wo-onderwijs in die regio. Hier worden momenteel verkenningen uitgevoerd, die in 2026 worden afgerond waarna duidelijk zal worden waar deze hubs mogelijk kunnen worden gerealiseerd. Ook door Hogeschool Zeeland wordt een verkenning uitgevoerd. Mocht worden besloten dat een kennishub in Zeeland terechtkomt, dan zal die kennishub naar verwachting een belangrijk onderdeel worden van het Zeeuwse kennisecosysteem en een schakel vormen tussen het mbo-, hbo- en wo-onderwijs en onderzoek.